

Расюк Е. В. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ

ОЦІНКА КОРУПЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні готує для нас все нові й нові виклики, до яких українське суспільство не готове. Корупція є одним із чинників, який заважає політичному, економічному, правовому, моральному, культурному розвитку нашої нації. Так, у Законі України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. № 964-IV зазначено, що на сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві у сфері державної безпеки є поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності [1]. Безумовно, проблема корупції є явищем, яке властиве будь-якій державі та суспільству. Як свідчить історія, корупція має давні джерела, традиції і фактично супроводжує державу із самого початку її існування.

Масштаби корупції у нашій країні не зменшуються, попри заходи, які проводять державні органи та громадські організації: Президент України, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Рада Національної безпеки і оборони, Національне антикорупційне бюро, Національне агентство з питань запобігання корупції, Прокуратура, Служба безпеки, Міністерство внутрішніх справ, Державна фіскальна служба, суди тощо. Свідченням цього є індекс сприйняття корупції (за даними провідного всесвітнього громадського руху з протидії корупції – Transparency International). Так, у 2016 р. Україна отримала 29 балів зі 100 можливих (131 місце серед 176 проаналізованих країн світу), що на 2 бали більше, ніж минулого року. Україна з ганебним антикорупційним індексом у 29 балів розділила своє місце з такими країнами, як Казахстан, Росія, Непал та Іран. Трійкою лідерів у найвідомішому світовому антикорупційному рейтингу СРІ 2016 р. є Данія, Фінляндія та Швеція із 91, 90 і 89 балами відповідно, а найкорумпованішими країнами світу є Північна Корея та Сомалі із 8 балами [4].

Сьогодні українське суспільство виявляє нетерпимість до корупції та керується досвідом Польщі щодо протидії корупції, яка

отримала у 2016 р. від Transparency International 62 бали та посіла у світовому антикорупційному рейтингу СРІ 29 сходинку [4]. Свідченням позитивних змін українського суспільства є чинна Антикорупційна стратегія України на 2014–2017 роки, де зазначено, що корупція є однією з причин, що призвела до масових протестів в Україні наприкінці 2013 р. – на початку 2014 р., оскільки вона була найбільшою проблемою населення і викликала особливе занепокоєння у 47 % громадян країни [2]. Зараз українці усвідомлюють, що їхня держава є однією з найбільш корумпованих у Європі. Це наслідок того, що дотепер не з'ясувались всі соціальні передумови корупції, комплексно не здійснювалася діяльність щодо її обмеження та нейтралізації. До поширення корупції призводить гальмування демократичних і економічних реформ. Діяльність щодо протидії корупції здійснюється без визначеної системи і належного ставлення, достатнього інформаційного забезпечення, дотримання принципу розподілу функцій і відповідальності.

Важливим кроком у напрямі зменшення корупції в Україні стало те, що наша держава ратифікувала законами України Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції (від 18 жовтня 2006 р. № 251-V), Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією (від 18 жовтня 2006 р. № 252-V), Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією (від 16 березня 2005 р. № 2476-IV), а також долучилася до Стамбульського плану дій антикорупційної мережі ОЕСР (Організації економічного співробітництва й розвитку). Ратифікувавши ці конвенції та долучившись до вищезгаданого плану Україна взяла на себе цілу низку зобов'язань, зокрема: розробити й здійснювати ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і відображає принципи правопорядку; належно керувати державними справами й державним майном; чесно й невідкупно, прозоро й відповідально здійснювати запобігання корупції та створити спеціальні органи для цього; розширювати та поширювати знання з питань запобігання корупції; поглиблювати міжнародне співробітництво у боротьбі з корупцією; захищати права та інтереси потерпілих внаслідок корупційних правопорушень, включаючи можливість отримання компенсації за завдану шкоду. Наша держава вперше логічно вірно і послідовно вибудувала антикорупційне законодавство, яке є

системою нормативно-правових актів, що містять запобіжні антикорупційні норми. Так, 14 жовтня 2014 р. у пакеті були прийняті закони України: «Про очищення влади» (№ 1682-VII), «Про Національне антикорупційне бюро України» (№ 1698-VII), «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» (№ 1699-VII), «Про запобігання корупції» (№ 1700-VII), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» (№ 1701-VII). Зовсім нещодавно ухвалення та впровадження антикорупційної політики стало обов'язковим для більшості країн світу, тому наша держава прийняла антикорупційну стратегію та вибудовує системну державну антикорупційну політику. Якщо говорити про сам Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», то загалом він вибудований логічно вірно і послідовно, однак наявні й недоліки, зокрема не визначено дефініцію «державна антикорупційна політика». У закон можна внести певні зміни і визначити державну антикорупційну політику як постійно здійснювану, систематичну, цілеспрямовану діяльність держави у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, що полягає в розробленні, удосконаленні та реалізації стратегічних засад і тактичних заходів, спрямованих на усунення або блокування причин та умов корупції, удосконалення юридичної відповідальності за корупційні правопорушення та формування антикорупційної культури.

Оцінкою корупції в державі потрібно не покладаючись на міжнародні дослідження, тому Державну програму щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки [3] варто доповнити тим, що різні суб'єкти (державні та недержавні, національні і міжнародні) повинні долучатися до виміру корупції та оцінки антикорупційної діяльності в Україні. У цій програмі потрібно визначити і розкрити способи оцінки масштабів корупції, зокрема зарахувати до них безпосередні (спосіб сприйняття, спосіб досвіду, спосіб довіри і цінностей, спосіб оцінки послуг і сектору, спосіб показників керування, спосіб порівняння соціальних явищ) та додаткові (оцінка ризику,

контрольні переліки, аналіз застосування антикорупційних заходів, офіційна статистична звітність і статистичні дані, внутрішні індикатори корупції, аудит, моніторинг засобів масової інформації, телевізійного і радіо простору України та наявних науково-дослідних робіт відносно корупції).

Необхідно зазначити, що реальна оцінка рівня корумпованості влади, поширеності корупції, характеру корупційних проявів дає змогу правильно оцінити ситуацію щодо стану корупції, її структури, прогнозувати її розвиток і наслідки, визначити сфери діяльності органів влади, які мають певний ризик неналежного виконання завдань і функцій, передбачених положеннями про ці органи, сфери найбільш вразливих корупцією посад в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, а також розробити ефективні заходи протидії корупційним діянням.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>. – Назва з екрана.
2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки [Електронний ресурс] : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>. – Назва з екрана.
3. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 26. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/265-2015>. – Назва з екрана.
4. Індекс сприйняття корупції у світі (CPI) за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2016>. – Назва з екрана.